

Kohtuasi C-455/21**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

23. juuli 2021

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Tribunalul Olt (Olti apellatsioonikohus, Rumeenia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

27. mai 2021

Apellant ja hageja esimeses kohtuastmes:

OZ

Vastustaja ja kostja esimeses kohtuastmes:

Lyoness Europe

Põhikohtuasja pooled

Apellatsioonkaebus, mille füüsilisest isikust apellant OZ esitas Tribunalul Oltil (Olti apellatsioonikohus, Rumeenia) Judecătoria Slatina (Slatina esimese astme kohus, Rumeenia) tsiviilmenetluses tehtud otsuse peale, millega jäeti rahuldamata tema hagi, milles ta palus tunnistada ebaõiglaseks teatavad tingimused lepingus, mille ta oli sõlminud apellatsioonimenetluse vastustaja/kostja Lyoness Europe AG-ga

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel palutakse tõlgendada direktiivi 93/13/EMÜ artikli 2 punkti b

Eelotsuse küsimused

1. Kas nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et

füüsilist isikut, kes on mehaanikainsener spetsialiseerumisega hüdraulilistele ja pneumaatilistele seadmetele (ning kes ei ole kutsealaselt hõivatud majandustegevusega ega eelkõige kauba ja teenuste ostmisega edasimüügi ja/või vahendustegevuse eesmärgil) ning kes sõlmib kaubandusettevõtjaga (müüja või teenuseosutaja) liitumislepingu, mille alusel on sellel füüsilisel isikul õigus: osaleda ostugrupis, mille kõnealune ettevõtja asutas Lyonessi süsteemi vormis (süsteem, mille kaudu lubatakse tulu ostudelt saadavate tagasimaksete, vahendustasude ja muude sooduspakkumiste vormis); osta kaupa ja teenuseid müüjatelt või teenuseosutajatelt, kellel on selle ettevõtjaga lepinguline suhe (edaspidi „Lyonessi kaubanduspartnerid“); ning pakkuda Lyonessi süsteemi raames teistele isikutele (nn võimalikud püsikliendid) vahendusteenust, võib pidada „tarbijaks“ selle sätte tähenduses, vaatamata lepingutingimusele, milles on ette nähtud, et lepingulisele suhtele Lyonessi ja kliendi vahel kohaldatakse kliendi asukohast sõltumata üksnes Šveitsi õigust, et tarbijaid tõhusalt kaitsta?

2. Kas nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et isikut, kes on müüjaga või teenuseosutajaga sõlminud lepingu, millel on kaks eesmärki, ehk [kui] leping on sõlmitud eesmärkidel, mis kuuluvad osaliselt selle füüsilise isiku kaubandus-, majandus- ja kutsealase tegevuse hulka ja jäävad osaliselt sellest tegevusest välja, ning selle füüsilise isiku kaubandus-, majandus- ja kutsealane eesmärk ei ole lepingu üldises kontekstis määrava kaaluga, võib pidada „tarbijaks“ kõnealuse sätte tähenduses?
3. Kui eelmisele küsimusele vastatakse jaatavalt, siis millised on peamised kriteeriumid, mida tuleb kohaldada, et teha kindlaks, kas selle füüsilise isiku kaubandus-, majandus- ja kutsealasel eesmärgil on lepingu üldises kontekstis määrav kaal või mitte?

Viidatud liidu õiguse sätted

Leping Bulgaaria Vabariigi ja Rumeenia ühinemise kohta Euroopa Liiduga.

ELL artikkel 2 ja artikli 19 lõige 1.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I), artiklid 3 ja 6.

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (edaspidi „direktiiv“), artiklid 1–3.

Viidatud riigisisese õiguse sätted

Seadus nr 193/2000 ebaõiglaste tingimuste kohta müüjate või teenuseosutajate ja tarbijate vahel sõlmitud lepingutes, millega võetakse üle direktiiv: artiklid 1, 2 ja 4–7, eelkõige artikli 2 lõige 1, milles on määratletud mõiste „tarbija“ kui mis tahes füüsiline isik või füüsiliste isikute ühendusena moodustatud grupp, kes tegutseb selle seaduse kohaldamisalasse kuuluva lepingu alusel eesmärkidel, mis ei ole hõlmatud tema kaubandus-, tööstus-, tootmis-, käsitöö või kutsetegevusega.

Seadus nr 296/2004, millega kehtestatakse tarbijakaitseseadustik: artiklid 1, 3 ja 75–81, eelkõige selle lisa punkt 13, milles määratletakse „tarbija“ mõiste seadusega nr 193/2000 samas sõnastuses.

Seadus nr 134/2010 tsiviilmenetluseadustiku kohta: artikkel 205, milles on ette nähtud eelkõige, et kostja võib oma apellatsioonkaebuse vastuses esitada menetlusega seotud vastuväiteid; artikkel 237, milles on sätestatud, et kohus peab vaidluse sisuliseks ettevalmistamiseks lahendama poolte või omal algatusel tõstatatud vastuväited; artiklid 251 ja 255, milles on vastavalt ette nähtud, et puudub kohustus tõendada seda, mida kohus peab omal algatusel teadaolevaks pidama ja et kohus võib otsustada, et ei ole vaja tõendada üldtuntud asjaolusid, mille üle ei vaieldaks, ning artiklid 466, 476, 479 ja 480, milles käsitletakse apellatsioonimenetlust, millega kaasneb uus sisuline, õiguslik ja faktiline otsus.

Asjaolude ja põhikohtuasja lühiülevaade

- 1 Judecătoria Slatina (Slatina esimese astme kohus, Rumeenia) jättis 9. detsembril 2020 rahuldamata kaebuse, mille OZ esitas kostja LyoNESS Europe AG vastu, ning millega ta palus, et seaduse nr 193/2000 alusel tunnistataks ebaõiglaseks teatavad klauslid, mis sisalduvad lepingu tüüptingimustes ja nende lisades, paludes, et kostja suhtes algatataks menetlus myWorld Retail Services SRL (nüüd SC LyoNESS Romania SRL) tegevuskohas.
- 2 See kohus leidis, et lepingu tüüptingimuste kohaselt on kostja koos partneritega rahvusvaheline ostugrupp, mille raames pakutakse osalistele ühise ostmise ja saavutatud soodustingimuste kaudu võimalust saada tulu ostudelt saadavate tagasimaksete, vahendustasude ja muu vormis. Kaubad või teenused ostetakse otse kaubandusettevõtjalt, kellel on kostjaga lepinguline suhe.
- 3 Nii on püsikliendil õigus osaleda kostja asutatud ostugrupis, võimalusega kasutada soodsaid ostutingimusi tagasimaksete, vahendustasude ja muude hinnaalanduste vormis, mida kaubanduspartnerid kostja kaudu annavad, samas kui kostja teenused seisnevad praktiliselt vahendamises ja osaliselt iga kaubanduspartneri teenuste arvestamises ning LyoNESSi ostukupongide tellimises, mis võimaldavad kaubanduspartneritelt kaupu ja teenuseid osta.
- 4 Arvestades, et tingimuse ebaõigluse kindlakstegemine nõuab muu hulgas, et kaebuse esitajal oleks tarbija staatus, ja 2009. aasta lepingu tüüptingimusi

analüüsid leidis see kohus, et lepingut ei sõlmitud tarbija ja müüja või teenuseosutaja vahel, kuna pooled pakuvad vastastikuseid vahendustasusid, hinnaalandusi ja muid ostugrupist tulenevaid soodustusi. Seega ei saa lepingut analüüsida seaduse nr 193/2000 alusel, sest hageja ei täida tarbija staatuse omamise tingimusi.

- 5 Judecătoria Slatina (Slatina esimese astme kohus, Rumeenia) otsustas samuti, et puuduvad tõendid selle kohta, et ettevõtja myWorld Retail Services SRL on kostjaks oleva ettevõtjaga seotud, et ta on kostjast ettevõtja osalusega või et viidatud asukoht on kostjast ettevõtja osalusega, ja otsustas, et kostjale esitatakse kohtukutse tema Šveitsi asukohas.
- 6 OZ esitas Judecătoria Slatina (Slatina esimese astme kohus, Rumeenia) otsuse peale apellatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule, Tribunalul Oltile (Olti apellatsioonikohus, Rumeenia).

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 7 Esiteks esitab OZ üldised argumendid, mille kohaselt apellatsioonimenetluse vastustajale, kes on ettevõtja asukohaga Šveitsis, esitati õigesti kohtukutse myWorld Retail Services SRL Rumeenia asukohas, kuna see ettevõtja ehk Lyoness Rumeenia on kostja esindaja Rumeenias.
- 8 Seaduse nr 193/2000 kohaldatavuse kohta väidab OZ, et leping, mille ta sõlmis kostjaga apellatsioonimenetluses, on tarbija ja müüja või teenuseosutaja vahel sõlmitud leping, mis sisaldab erinevaid tingimusi, mis kutsuvad tema kahjuks ja heausksuse põhimõtet rikkudes esile märkimisväärse poolte õiguste ja kohustuste tasakaalustamatuse.
- 9 Mis puudutab tema tarbijastaatust vaidlusaluse lepingu kontekstis, väidab OZ, et esimese astme kohus jättis vaidlustatud kohtuotsusega tema hagi rahuldamata, analüüsimata või hindamata ühelgi viisil väiteid, mille ta selle punkti kohta hagi esitas, rikkudes nii tema õigust õiglasele kohtumenetlusele.
- 10 Seega leidis esimese astme kohus väidetavalt valesti, et „eespool nimetatud lepinguga pakuvad pooled ostugrupist tulenevaid vastastikuseid vahendustasusid, hinnaalandusi ja muid rahalisi soodustusi“ ning et sel põhjusel ei ole OZ-il tarbija staatust.
- 11 OZ-i arvates, nagu tuleneb ka vaidlusaluse lepingu preambuli paragrahvist 2, on selle lepingu tähenduses olemas vaid üks ostugrupp ja selle ostugrupi osanikud on ainult kaubandusettevõtjad, st Lyoness Europe AG ja kaubanduspartnerid, kellele viidati lepingus sõnaselgelt kui kaubandusettevõtjatele ja keda nimetati „kaubanduspartneriteks“.
- 12 Lisaks välistatakse vaidlusaluse lepinguga lepingus määratletud ostugrupist ühendus, kuna lepingupooled on esiteks Lyoness Europe AG, nagu tuleneb ka

lepingu artiklist 2, ja teiseks püsiklient, kes on isik, kellel on õigus osaleda LYONESS-i asutatud ostugrupis ainult kaubanduspartneritelt kauba ja teenuste ostmise tähenduses, nagu tuleneb ka artiklist 1.1.

- 13 OZ väidab, et nii lepingu leheküljel 10 kui ka lepinguga liitumise avalduse vormil nõutakse kliendi allkirja, ning et lepingu tähenduses võib püsiklient olla nii vanem kui 14-aastane füüsiline isik kui ka juriidiline isik, nagu tuleneb ka vaidlusaluse lepingu artiklitest 2.2 ja 2.3. OZ leiab, et nendest lepingutingimustest tulenevalt sõlmis ta lepingu kliendina, pelga füüsilise isiku staatuses, kes on tuvastatav nime, perekonnanime, isikukoodi ja elukoha alusel, mis on pelka füüsilist isikut, mitte aga juriidilist isikut iseloomustavad andmed.
- 14 OZ-i arvates ei viita ükski lepingutingimus, et ta pakub Lyoness Europe AG-le vastastikuseid vahendustasusid, hinnaalandusi ja muid rahalisi soodustusi, ning et esimese astme kohus ei suutnud konkreetselt näidata eeldatavaid vahendustasusid, hinnaalandusi ja muid rahalisi soodustusi, mida ta kostjale annab.
- 15 Kuna ta on füüsiline isik, ei oleks ta saanud kostjale ühtegi vahendustasu, hinnaalandust või muud rahalist soodustust isegi anda, sest ta ei tegutsenud mitte ühelgi kaubandus-, tööstus-, tootmis-, käsitöö või kutsetegevusega seotud eesmärgil seaduse nr 193/2000 tähenduses – tegevustega, millega ei saa igal juhul tegeleda ilma eelneva loata ning seaduses ette nähtud arvamusi ja litsentse saamata ning ilma, et ta oleks äriregistrisse kantud või selles registreeritud.
- 16 OZ lisab, et ta ei tegelenud ei enne vaidlusaluse lepingu sõlmimist ega ka selle täitmise ajal majandustegevusega müüja või teenuseosutajana direktiivi või seaduse nr 193/2000 tähenduses ega isegi mitte sellist liiki vahendustegevusega, mis on vaidlusaluse lepingu esemeks ja mida teostatakse kutsetegevusena.
- 17 Ta palub eelotsusetaotluse esitanud kohtul esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse.
- 18 Apellatsioonimenetluse vastustaja Lyoness Europe AG, keda esindab Rumeenias ettevõtja myWorld Retail Services SRL (nüüd SC Lyoness România SRL), palub appellatsioonkaebuse rahuldamata jätta.
- 19 Ettevõtja myWorld Retail Services SRL väidab esiteks, et kuigi ta teostab appellatsioonimenetluse vastustaja/kostja kasuks turunduse ja reklaamitegevust, ei kujuta ta endast viimasega seotud ettevõtjat, olles tegelikult Rumeenia territooriumil asutatud, sõltumatu ja oma varaga osäühing, kelle osanikeks on ettevõtjad myWorld International Limited ja myWorld Holdings Limited, kes on asutatud Suurbritannia seaduste alusel ning kelle asukoht on London.
- 20 Ta ei ole mingil viisil appellatsioonimenetluse vastustaja/kostja kontrolli all, samuti ei oma ta ühtegi erivolitust viimase kohtus esindamiseks.
- 21 Ettevõtja myWorld Retail Services SRL leiab sisulistes küsimustes, et OZ-i ei saa tarbijaks pidada.

- 22 Suhe LyoNESS Europe AG ja LyoNESSi pühiskliendisüsteemi liikmete vahel, kelle hulka kuulub ka apellatsioonkaebuse esitaja, on väidetavalt kaubanduslik ärisuhe.
- 23 LyoNESSi süsteemi tööpõhimõtte kohaselt tegeleb apellatsioonkaebuse esitaja oma majandustegevusega iseseisvalt ja süstemaatiliselt, sidudes äriühingu ja rahalised vahendid, ning olles seotud äritegevusega, mille eesmärgiks on teenida sellest kasumit passiivse tulu vormis.
- 24 LyoNESSi püsikliendisüsteemiga liitumine on tasuta ja liikme järgnev tegevus süsteemi raames ei sõltu teatava summa tasumisest. Seega ei kaasne LyoNESSi liikmete ja apellatsioonkaebuse kostja vahelise lepingulise suhtega mitte mingit kulu, kuna liikmele tekitatud väidetava kahju suurust ei saa kindlaks teha. Liikmete poolt kontole paigutatud rahasummad kujutavad endast ettemaksu nende tulevaste ostude eest ning nende ainus kohustus on kasutada neid rahasummasid püsikliendiprogrammi raames, st teha oma oste LyoNESSi kaubanduspartnerite juures. Ostude ettemaksed ei ole LyoNESSi tarnitud kauba või osutatud teenuste väärtus (hind).
- 25 Liikmed ostavad kaupa ja teenuseid otse LyoNESS Europe AG kaubanduspartneritelt, nii, et õiguslik suhe tekib nende kaubanduspartnerite ja LyoNESSi süsteemi liikmete vahel otse.
- 26 LyoNESSi püsikliendisüsteemi tegevus ei too kaasa kauba tootmist, importi või turustamist apellatsioonkaebuse kostja poolt LyoNESSi süsteemi liikmetele. LyoNESSi püsikliendisüsteem loob koos liikmetega ostugrupi, et saada vastastikuseid soodustusi. Apellatsioonkaebuse esitaja kasutas LyoNESSi püsikliendisüsteemi liikme soodustusi, mis seisnesid tema ostude tagasimaksetes, viidatud liikmete ostude pealt liikmele laiendatud soodustustes – sõbraboonus – ja partneri staatusega seotud soodustustes.
- 27 Lepingute sõlmimise hetkel tegutses apellatsioonkaebuse esitaja selleks, et teostada lisatulu ja passiivtulu tekitavaid tegevusi, mitte pelgalt allahindluste saamiseks.
- 28 Ettevõtja myWorld Retail Services SRL väidab, et lepingu kohaselt „kaasneb igale kliendile „iga ostuga rahaline“ soodustus ja et igale sellest majandustegevusest huvitatud isikule pakutakse soovitudest koosneva aktiivse turundamise kaudu võimalust luua täiendavat kasumit ja arendada see tegevus põhiliseks kutsealaks“ ning „[...] klient peab iseseisvalt tagama saadud kasumi ja teenustasude maksustamise, kindlustusmakseteks vajalikud maksed ja esitama tähtajast kinni pidades isiklikult muud tõendavad dokumendid; selleks esitab klient pädevale maksuametile seaduses ette nähtud tähtajaks deklaratsiooni 201 „välismaal teenitud tulu deklaratsioon, kood 14.13.01.13/7“.“
- 29 Lisaks kinnitati LyoNESSi süsteemi liikmete müüjate või teenuseosutajate staatust juba Curtea de Apel București (Bukaresti apellatsioonikohtus, Rumeenia) 2014. aasta lõpliku kohtuotsusega, mis tehti LyoNESSi süsteemi liikme esitatud

kohtuasjas. Samalaadse otsuse tegi Tribunalul București (Bukaresti esimese astme kohus, Rumeenia) muus kohtuasjas 2016. aastal.

- 30 Seoses eelotsusetaotlusega väidab myWorld Retail Services SRL, et Euroopa Kohtu poole ei ole vaja pöörduda, esimese võimalusena seetõttu, et kostja/apellatsioonimenetluse vastustaja on Šveitsi ettevõtja ja teise võimalusena seetõttu, et selle taotluse tegelik eesmärk on kohtuasja sisuline lahendamine.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühiülevaade

- 31 Eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitab, et selleks, et teha kindlaks, kas lepingutingimus on ebaõiglane või mitte, tuleb eelkõige analüüsida, kas apellatsioonkaebuse esitajal on tarbija staatus.
- 32 Ta lisab, et direktiivis ei ole täpsustatud, millistele lepinguliikidele seda kohaldatakse, vaid et see määratleb need lepingupoolte staatusest lähtuvalt, selle alusel, kas nad tegutsevad oma kutsetegevuse raames või mitte, sest direktiiviga kehtestatud kaitsesüsteem põhineb eeldusel, et tarbija on suhetes müüja või teenuse osutajaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil ja omab vähem teavet, mis viib selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuste osutaja enne välja töötatud tüüptingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu, nagu tuleneb ka Euroopa Kohtu 30. mai 2013. aasta kohtuotsusest *Asbeek Brusse ja de Man Garabito* (C-488/11, EU:C:2013:341).
- 33 Käesolevas apellatsioonkaebuses peab Tribunalul Olt (Olti apellatsioonikohus, Rumeenia) viima läbi kaheetapilise analüüsi, st kontrollima apellatsioonkaebuse esitaja tarbijastaatust, ja seejärel tegema otsuse kohaldatava seaduse kohta: kas kohaldatakse Šveitsi seadust või Rumeenia seadust, millega võetakse üle direktiiv 93/13/EMÜ. Ainult pärast seda saab ta Euroopa Kohtu vastusest tulenevalt kontrollida nende tingimuste sisu, mis vaidlustati seetõttu, et need on ebaõiglased.
- 34 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates on OZ-il tarbija staatus, kuigi ta saab kasutada hinnaalandusi teatavatelt müüjatelt või teenuseosutajatelt, kellel on apellatsioonkaebuse vastustajaga/kostjaga lepinguline suhe. Otsustav on see, et ta on osaline kokkuleppes, mille raames ta tegutseb eesmärkidel, mis jäävad tema kaubandus-, tööstus-, tootmis-, käsitöö või kutsetegevusest välja.
- 35 Lisaks võib ka lepingutingimust, milles tunnistatakse kohaldatavaks Šveitsi seadus, analüüsida selle võimaliku ebaõigluse seisukohast.